

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ДОСЯГНЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Андріяш В.І., д-р наук з держ. упр., доцент,
Інститут державного управління, Чорноморський національний
університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Бондар Г.Л., канд. політ. наук, доцент,
Інститут державного управління, Чорноморський національний
університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Стаття присвячена аналізу програм, реформ та заходів на шляху України до сталого розвитку, подолання корупції. Значне зниження рівня корупції – це ключове зобов'язання Організації Об'єднаних Націй та її членів, зазначене серед «Цілей сталого розвитку». Забезпечення конструктивного діалогу між різними зацікавленими сторонами є основою сталого розвитку, де громадянське суспільство зможе доповнювати та перевіряти діяльність влади. Наразі повідомлення від громадянського суспільства владою переважно ігноруються, а головні недоліки в управлінні залишаються невиправленими. Важливою особливістю цієї взаємодії має бути бажання зі сторони громадськості та сприяння зі сторони держави залученню громадян до участі в управлінні державними справами, надання їм можливості для вільного доступу до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності органів влади.

Ключові слова: сталий розвиток, корупція, державні закупівлі, ProZorro громадянське суспільство, Рамкова програма співробітництва.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Корупція гальмує розвиток у всьому світі. Країни, що розвиваються, щороку втрачають приблизно 1,26 трлн. доларів [1] на корупції, хабарництві, крадіжці та ухилянні від сплати податків. Це сповільнює економічне зростання, зменшує інвестиції та кошти йдуть переважно на соціальну сферу. Корупція також підриває довіру до уряду, сприяє зубожінню населення, збільшуючи нестабільність в суспільстві та нерівність. Саме тому, ефективне державне управління на шляху до сталого розвитку вимагає послідовної антикорупційної політики, дотримання законодавства, обмеження контрольно-регуляторних функцій держави, мотивації працівників державних органів до сумлінної праці, забезпечення невідворотності покарання за корупційні правопорушення.

Аналіз досліджень і публікацій. Автором статті були досліджені програмні документи Організації Об'єднаних Націй – «Цілі сталого розвитку» (LNG), досягнення яких сприятиме подоланню бідності, захисту планети та забезпеченню здоров'я для всіх до 2030 року; програма «Партнерство з Transparency Fund» від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), яка сприяє посиленню ролі громадянського суспільства в Україні в сфері державних закупівель (система ProZorro); «Рамкова програма співробітництва» РЄ та ЄС з Україною у межах Східного вектору політики європейського сусідства.

Також були проаналізовані: положення Конвенції ООН проти корупції (Convention Against Corruption) (вступила в силу згідно зі статтею 68 (1) 14 грудня 2005 року), яка є єдиним юридично обов'язковим універсальним інструментом, розробленим для боротьби з корупцією у всіх її формах, ратифікованою 186 країнами світу; дослідження UNODC (2-ге видання 2017 р.) – Механізм впровадження положень Конвенції ООН проти корупції країнами, які підписали та ратифікували Конвенцію проти корупції (практичні механізми допомоги державам у боротьбі з корупцією); Звіт-2018 «Прозорі закупівлі поза контролем» Центру протидії корупції щодо державних закупівель у системі ProZorro; показники дослідження здійсненого Міжнародною громадською організацією Transparency International щодо індексу сприйняття корупції у 2017 році в

світі у 180 країнах; результати глобального дослідження Doing Business-2018 реалізованим Світовим банком у жовтні 2017 року щодо умов для ведення бізнесу у 190 країнах світу. Проаналізовано дослідження Американської торговельної палати в Україні (11 березня 2018 року) щодо стану корупції в державі; нормативні документи - Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 року та Закон України «Про публічні закупівлі № 9 від 1 квітня 2016 року.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Під час дослідження автором були визначені наступні завдання:

– проаналізувати програмні положення та практичні механізми реалізації стратегій Сталого розвитку та боротьби з корупцією міжнародними світовими інституціями;

– розкрити основні аспекти «Стратегії сталого розвитку – 2020» та роль організацій громадянського суспільства у досягненні прогресу щодо Сталого розвитку в Україні;

– розкрити особливості та проблемні напрямки співробітництва України з міжнародними економічними, політичними, правовими інституціями такими, як: Світовий банк, ЄС, РЕ, UNODC, Transparency International;

– проаналізувати дані вітчизняних та міжнародних досліджень щодо стану корупції в Україні та визначити шляхи подолання негативних явищ задля досягнення сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значне зниження рівня корупції – це ключове зобов'язання Організації Об'єднаних Націй, зазначене серед «Цілей сталого розвитку» (ЦСР) (LNG), досягнення яких сприятиме подоланню бідності, захисту планети та забезпеченню здоров'я для всіх до 2030 року. Цілі були прийняті 193 країнами та був розглянутий прогрес кожної країни щодо цих цілей. Основна увага вищезазначеній проблемі була приділена на Політичному форумі найвищого рівня (HLPF), організованому ООН в Нью-Йорку 16 липня 2018 року. Визнаючи, що погане врядування та корупція можуть зашкодити ініціативам, які сприятимуть сталому розвитку, міжнародне співтовариство вирішило включити проблему корупції 16-тою ціллю (до Цілей сталого розвитку, визначених ООН) [2] щодо миру, справедливості та сильних інституцій.)

Корупція та співучасть не мають географічних кордонів, і найбільше вони вражають суспільства, – заявили 23 травня 2018 року високопосадовці Організації Об'єднаних Націй, закликаючи урядових лідерів боротися з цим лихом «згори» [3]. «Все починається з прикладу. У боротьбі з корупцією уряди можуть показувати, що вони і є бізнес», – сказав Генеральний секретар А. Гутерреш, виступаючи на засіданні високого рівня, присвяченому 15-й річниці Конвенції ООН проти корупції, – «та суспільство не може функціонувати справедливо та ефективно, коли державні посадові особи – від лікарів до міліції, суддів та політиків – збагачують себе, а не виконують своїх обов'язків»[3].

Прийнята 21 жовтня 2003 року Конвенція проти корупції (Convention Against Corruption) вступила в силу згідно зі статтею 68 (1) 14 грудня 2005 року [4] та є єдиним юридично обов'язковим універсальним інструментом, розробленим для боротьби з корупцією у всіх її формах, та 140 країн світу підписали Конвенцію. Станом на 26 червня 2018 року її ратифікували 186 країн [5]. Україна підписала її 11 грудня 2003 року, а ратифікувала її 2 грудня 2009 року.

Управління ООН щодо боротьби з наркотиками та злочинністю (UNODC) презентувало Механізм впровадження положень Конвенції ООН проти корупції країнами, які підписали та ратифікували Конвенцію проти корупції. Він стосується допомоги державам у боротьбі з корупцією [6].

Дослідження UNODC (2-ге видання 2017 р.) (Механізм впровадження положень Конвенції ООН проти корупції) базується на фактах та результатах, що походять з їхнього першого циклу огляду виконання Конвенції 156 державами-учасницями (2010-2015 рр.). Воно містить комплексний аналіз виконання розділів Конвенції: III (криміналізація та правопорядок) та IV (міжнародне співробітництво). Зокрема, дослідження: 1. визначає та описує тенденції та закономірності здійснення вищезазначених розділів, зосереджуючи увагу на систематичних або, де це можливо, регіональних спільних рисах та варіаціях; 2. висвітлює успіхи та належну практику, з одного боку, і проблеми, що виникають у процесі реалізації, з іншого; 3. надає тлумачення розуміння Конвенції та відмінностей в реалізації її положень, де вони були виявлені. Дослідження UNODC

доводить важливість та нагальність впровадження запропонованого Механізму реалізації положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції на національному рівні задля досягнення цілей Конвенції проти корупції.

У своєму зверненні Генеральний секретар ООН А. Гутерреш також підкреслив, що корупція, крім розкрадання життєво важливих ресурсів з державних закладів, таких як школи та лікарні, також сприяє торгівлі людьми та чорному ринку природних ресурсів, обігу зброї, наркотиків та культурних артефактів. «Вона спричиняє конфлікт, і коли настає важкоздобутий мир, корупція підриває відновлення. Корупція та безкарність – корозійні, вони поширюють фрустрацію та сприяють подальшій корупції, коли люди не бачать іншого способу досягнення своїх цілей», – сказав глава ООН, закликаючи до більшої політичної та народної підтримки боротьби з корупцією. Він назвав Конвенцію проти корупції одним з найефективніших інструментів для досягнення спільних цілей ефективного управління, стабільності та процвітання. «ООН продовжуватиме підтримувати держави-члени на кожному кроці на шляху, допомагаючи залучати громадян до участі в цій війні та надавати їм повноваження, допомагаючи будувати та розвивати інституції, які можуть виконувати свої обіцянки», - сказав А. Гутерреш [3].

Виступаючи спільно з Генеральним секретарем, Голова Генеральної Асамблеї ООН М. Лайчак також погодився з тим, що корупція завдає шкоди всім секторам суспільства. Він також підкреслив безпосередній зв'язок між Програмою дій 2030 року щодо Сталого розвитку та ефективним державним управлінням. «Якщо ми хочемо досягти Цілей сталого розвитку (Sustainable Development Goals (SDGs)), нам потрібно вжити конкретних заходів. Це означатиме децентралізацію бюджетів, збільшення резервів. Це означатиме нову політику та нове законодавство», - сказав він, додавши, що необхідно знайти більше інноваційних шляхів для «спільної роботи» [3].

В Україні указом президента 12 січня 2015 року було схвалено «Стратегію сталого розвитку – 2020». Стратегія передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави, серед них: Реформа у

сфері здійснення державних закупівель; Реформа захисту економічної конкуренції; Реформа державної служби та оптимізація системи державних органів; Судова реформа; Оновлення влади та антикорупційна реформа; Програма електронного урядування; Децентралізація та реформа державного управління та ін. [7]

Всі реформи в «Стратегії сталого розвитку – 2020» для України є нагальними. Однак влада зобов'язана визначати пріоритетними заходи, спрямовані на боротьбу з корупцією, і бути відкритою у своїх зусиллях щодо цього. Проте представники влади часто не хочуть звітувати про свої антикорупційні структури та заходи. Коли вони згадують про них, то часто подають неповну та неточну інформацію. Ось чому організації громадянського суспільства відіграють важливу роль в прогресі, спрямованому на досягнення Цілей Сталого розвитку. Вони можуть надавати додаткові дані, орієнтовані на громадян, щодо національного прогресу або стагнації.

Межа, до якої влада сприймає конструктивну критику, залежить від країни, і існує ризик того, що повідомлення від громадянського суспільства ігноруються, а головні недоліки в управлінні залишаються не виправленими. Міжнародна громадська організація Transparency International [8] рекомендує ООН надати офіційну платформу для виступів на майбутніх зустрічах на найвищому політичному рівні щодо сталого розвитку (Політичний форум найвищого рівня щодо сталого розвитку – (HLPF) Громадянському суспільству для взаємодії з урядовими делегаціями, під час презентації офіційної доповіді уряду. Забезпечення конструктивного діалогу між різними зацікавленими сторонами є основою сталого розвитку, де громадянське суспільство зможе доповнювати та перевіряти доповіді уряду.

Впливова міжнародна організація – Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), сприяє посиленню ролі громадянського суспільства в Україні в сфері державних закупівель і підтримала один з найперспективніших антикорупційних проєктів в Україні. Разом з програмою «Партнерство з Transparency Fund» та Київською школою економіки (КСЕ) Банк у січні 2017 року розпочав дворічний проєкт моніторингу державних закупівель товарів та послуг за допомогою національної системи електронних закупівель

ProZorro та спеціального додатку, розробленого Transparency International Ukraine для збору відгуків [9]. Підвищення прозорості та зменшення корупції у державних закупівлях є пріоритетом для українського уряду. Система ProZorro була створена в 2014 році компанією Transparency International Ukraine (ТІ) та Міністерством економічного розвитку та торгівлі України (МЕРТ) та реалізована за підтримки ЄБРР, Відкритого Договірному Партнерства та інших державних і приватних міжнародних та українських інституцій.

Згідно з новим законом про державні закупівлі, ProZorro, яке використовується МЕРТ, є обов'язковим для всіх публічних тендерів, проведених в Україні. Ще до впровадження ProZorro в Україні кілька організацій громадянського суспільства (ОГС) здійснювали моніторинг закупівель в окремих випадках зі значним успіхом у таких сферах, як медичні товари, ліки та залізничне обладнання. Державні закупівлі є одним з найважливіших аспектів ефективного врядування в Україні, коли залучення громадянського суспільства може додати реальних важелів щодо посилення прозорості та боротьби з корупцією. Проект, що підтримується ЄБРР, спрямований на забезпечення належного контролю незалежних спостерігачів за державними закупівлями, надаючи ОГС ефективні інструменти моніторингу на місцевому та муніципальному рівнях, а також підвищуючи їх знання та потенціал шляхом спеціальної підготовки та надання допомоги.

Цей проект також підтримується мультидонорним рахунком для України з метою сприяння стабілізації та сталому розвитку. Його донорами є: Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Італія, Японія, Нідерланди, Польща, Швеція, Швейцарія, Об'єднане Королівство, Сполучені Штати Америки, а останній і найбільший внесок був зроблений Європейським Союзом. Очікується, що проект ЄБРР сприятиме аналізу та оприлюдненню результатів моніторингового процесу. Проект надає громадським організаціям інструменти для взаємодії та впливу на уряд щодо зменшення корупції та неефективності, пов'язаної з закупівлями.

ProZorro - це повністю Інтернет-платформа для державних закупівель та спільне середовище, що забезпечує відкритий доступ до державних закупівель (тендерів) в Україні. Вона була реалізована

в 2016 році як гібридна система (як централізована державна, так і децентралізована приватна торгівля), яка була визнана однією з найбільш інноваційних систем державних закупівель, що надають державні послуги в інтересах зацікавлених сторін, з урахуванням прозорості, ефективності, справедливості та низької вартості.

Державні закупівлі складають значну частину ВВП України. Щорічно вартістю близько 600 млрд. грн. (майже 20 млрд. євро) товарів та послуг обертається за допомогою тендерів. ProZorro здатне сприяти заощадженню близько 10% державних витрат через збільшення конкуренції та підвищення прозорості [10].

Вся функціональність, запропонована цим Інтернет-порталом, доступна широкому загалу без необхідності реєструватися та без будь-яких перешкод для доступу. ProZorro забезпечує прозорі та ефективні витрати державних коштів шляхом спрощення можливостей нагляду громадянським суспільством та посилення відкритої конкуренції між підприємствами, які прагнуть постачати товари та послуги державним структурам в Україні. Фінансування та контроль здійснюється групою міжнародних установ та неурядових організацій, це співробітництво об'єднує урядові установи, які здійснюють нагляд за державними закупівлями, державні підприємства, що займаються державними закупівлями, освітніх партнерів, приватні підприємства, представників громадянського суспільства та медіа, а також глобальних національних урядових партнерів та міжнародні неурядові організації. Команда ProZorro розробила унікальну модель співпраці та довіри до бізнесу, уряду та громадянського суспільства. Ця модель доступна для використання в будь-якій країні.

Партнерство між громадянським суспільством, бізнесом та державою приносить користь усім зацікавленим сторонам. Влада надає законодавчу базу [11], яка дозволяє закупівельним організаціям оптимізувати процедуру проведення тендерів, заощаджуючи на придбаних товарах і послугах. Бізнес-середовище забезпечує частину електронної тендерної інфраструктури через ринки, що надають легкий доступ до тендерних процедур, об'єднуючи як замовників, так і потенційних комерційних постачальників. Підприємства отримують доступ до величезного ринку, що сприяє

здоровій конкуренції. Громадянське суспільство отримує доступ до всієї тендерної документації в режимі реального часу та за допомогою наявних інструментів здійснює моніторинг тендерних пропозицій щодо відповідності та найкращих практик. ProZorro зберігає всі дані державних закупівель (закупівель) у центральній базі даних, доступній безпосередньо через Інтернет-портал. Тендерна документація та тендерні процедури здійснюються через авторизовані комерційні електронні ринки. Електронні ринки функціонують як для замовників, так і для потенційних постачальників.

Наразі, протягом 2017 року у системі ProZorro всього було оголошено 1 027 047 закупівель на загальну суму понад 777 млрд. грн. З січня - по серпень 2018 року - 742 223 закупівлі на загальну суму понад 598 млрд. грн. Усього станом на 1 серпня 2018 року в системі зареєстровано близько 2,16 млн. закупівель на загальну суму всіх закупівель у 1,59 трлн. грн, з них: - завершені успішно - 1,76 млн. процедур закупівель, а вартість угод, укладених за результатами їх проведення склала 975,56 млрд грн; - закупівлі було організовано 31,73 тис. суб'єктів, а кількість учасників досягла відмітки у 176,34 тис. [12].

Сума економії за даними ProZorro становить за 2017 рік 26,5 млрд грн (5%), за 2018 рік 11,8 млрд грн (4%). Усі тендери в системі проходять у трьох категоріях: товари, послуги та роботи. Найбільшим попитом у замовників користуються товари. Пошук, виявлення порушень під час процедур закупівель та їх оскарження є одним з основних видів діяльності ГО «Центр протидії корупції» (далі - ЦПК).

За 2017 рік ЦПК оскаржив близько 300 закупівель на суму понад 6 млрд грн., у результаті яких було здійснено перевірки близько 70 закупівель на суму понад 1 млрд. грн. За період з січня 2017 по липень 2018 включно ЦПК добився скасування закупівель та розірвання договорів на загальну суму 290,2 млн. грн, а також накладення Антимонопольним комітетом України штрафів на учасників за змову на торгах на суму 1,36 млн. грн. Завдяки автоматизації процесів у ProZorro та доступності перегляду документів щодо закупівель був знищений цілий ряд схем та зловживань, що були характерні для паперових закупівель. Однак це не дало 100% гарантії від зловживань під час проведення процедур публічних закупівель. Як демонструє

робота Центру протидії корупції, інноваційний інструмент ProZorro працює ефективно в руках добросовісних замовників та часто використовується недобросовісними замовниками під час зловживань та порушень у сфері закупівель. Одним із суттєвих факторів, які дозволяють зловживання, за висновками ЦПК, є недосконала система державного контролю закупівель. У своєму звіті, присвяченому прозорим закупівлям, ЦПК описав ключові «схеми» зловживань під час публічних закупівель, недоліки системи контролю та притягнення до відповідальності, а також запропонував шляхи вирішення цих проблем.

До схем зловживань віднесено: 1 схема: «Перемога компаній з «чорного списку» Антимонопольного комітету України». 2 схема: «Перемоги пов'язаних компаній» (обов'язковою підставою відмови та відхилення суб'єкта за законодавством є випадки, коли учасники є пов'язаними особами за законом. Наприклад, засновники є членами сім'ї або близькими родичами). 3 схема: «Антиконкурентна змова учасників торгів». 4 схема: «Перемоги на тендерах підприємств, що мають ознаки фіктивності». 5. схема: «Дроблення закупівель на частини з метою уникнення «європейських» торгів». 6 схема: «Дискримінація учасників». 7 схема: «Вибірковість» (Однакові порушення учасників тендеру можуть по-різному оцінюватися замовником. Він відхиляє через певні порушення тендерні пропозиції учасників, при тому «не бачить» аналогічних порушень у іншого учасника та визначає його переможцем») [12].

Протидіяти порушенням та вищезгаданим схемам під час закупівель зобов'язані контролюючі органи та правоохоронні органи (коли такі зловживання набувають кримінального характеру). У сфері закупівель такими контролерами є Антимонопольний комітет, який розглядає скарги учасників та має повноваження розслідувати антиконкурентні домовленості, органи Рахункової палати, які контролюють закупівлі через контроль виконання бюджету та здійснюють систематично аудит у системи закупівель та її типових проблем. Крім того, через контроль фінансових виплат частково певні операції контролюють органи казначейства, а також власні внутрішні аудиторські структури замовників, також покликані

контролювати в тому числі закупівлі цих підприємств, установ та організацій. Найбільше повноважень щодо контролю у цій сфері належить Державній аудиторській службі України (ДАСУ). Проте, функція моніторингу закупівель ДАСУ не реалізовується службою на практиці, а ті повноваження, які ДАСУ все-таки здійснює практично, є неефективними та не дають бажаного ефекту.

30 березня 2018 року прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури направили до суду складений детективами Національного антикорупційного бюро обвинувальний акт стосовно Голови ДАСУ, їй інкримінується незаконне збагачення та декларування недостовірної інформації (ч.3 ст.368-2, ст.366-1 Кримінального кодексу України). Однак, незважаючи на кримінальну справу, Голову ДАСУ не було відсторонено від займаної посади.

Проаналізувавши дані, що містяться в єдиному державному реєстрі судових рішень, юристи ГО «ЦПК» встановили, що з початку 2017 року по липень 2018 року судами ухвалено лише 33 вирокі щодо вчинення злочинів у сфері публічних закупівель. Найпоширенішими злочинами є службове підроблення (ст. 366 КК України) та службова недбалість (ст. 367 КК України). Із 33 вироків: 9 виправдувальних (фактично кожен четвертий вирок є виправдувальним); у 4 випадках – засуджених звільнено від відбування покарання на підставі закону про амністію (кожен восьмий - амністований); у 11 випадках із обвинуваченим укладено угоду; у 1 випадку особу звільнили від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків для притягнення до відповідальності; у 8 випадках обмежились незначними штрафами та іспитовими строками (максимальний штраф - 51 тис. грн., максимально встановлений іспитовий строк – 3 роки) [12].

У жодному з 33 випадків, в яких було ухвалено відповідні вирокі, ні прокурором, ні потерпілим не подавалися цивільні позови про стягнення з обвинуваченого завданої матеріальної шкоди. Таким чином, незважаючи на активний розвиток електронних закупівель та удосконалення законодавства, робота державних контролерів та правоохоронців у цій сфері залишається на низькому рівні. Серед правоохоронних органів єдиний орган, який системно розслідує «схеми» у сфері закупівель та спрямовує справи до суду, є НАБУ.

Проте навіть в судах відповідні справи розглядаються довго та не ефективно, тому нагальним є створення Антикорупційного суду.

У дослідженні, проведеному Міжнародною громадською організацією Transparency International, за індексом сприйняття корупції у 2017 році серед 180 країн Україна посідає 130 сходинку рейтингу. Рівень корупції в публічному секторі враховувався від 0 (високий рівень корупції) до 100 (низький рівень корупції) балів, Україна отримала 30 балів [13].

Світовий банк у жовтні 2017 року оприлюднив результати глобального дослідження Doing Business-2018 та рейтинг щодо створених у 190 країнах світу умов для ведення бізнесу. Дослідження оцінює регуляторний клімат в країні, або як впроваджуються в країні зміни для покращення умов підприємницької діяльності. Серед 190 країн за легкістю ведення бізнесу Україна посідає 76 місце, піднявшись за рік з 80 місця. Істотне покращення позицій Україною можна спостерігати лише у двох показниках – «отримання дозволу на будівництво» - 35 місце (140 у рейтингу 2017 року) та «оподаткування» - 43 місце (84 у рейтингу 2017 року) [14].

У березні 2018 року Американська торговельна палата в Україні презентувала результати щорічного опитування сприйняття корупції в Україні. Результати опитування відображають сприйняття ситуації міжнародною бізнес-спільнотою, що працює в Україні сьогодні. Всього у опитуванні взяло участь 184 респонденти, з них 80% є представниками транснаціональних компаній. Результати опитування доводять, що у 2017 році 96% респондентів вважали корупцію дуже поширеним явищем в Україні. 89% респондентів вважають, що боротьба з корупцією є пріоритетом для покращення ділового клімату в Україні. 91% представників бізнесу зазначили, що зіткнулися з корупцією під час ведення бізнесу в Україні протягом 2017 року. Боротьба з корупцією разом зі створенням Антикорупційного суду залишається пріоритетною, оскільки очікування бізнес-спільноти щодо подолання корупції розглядаються як визначальний чинник сприяння економічному зростанню та залученню прямих іноземних інвестицій в Україну [15].

Ще одна впливова міжнародна організація підтримує Україну на шляху до подолання корупції в державі – це Європейський Союз

(ЄС). Східне партнерство – це політична ініціатива ЄС, презентована під час саміту в Празі у 2009 році. Вона передбачає Східний вектор політики європейського сусідства, що базується на принципах свободи, демократії, поваги до прав людини і дотримання законів. З 2014 по 2020 рр. у політиці євросусідства використовуються фінансові інструменти ЄС під час взаємодії з країнами Східного партнерства. У квітні 2014 року ЄС і Рада Європи (РЄ) погодили спільну підтримку щодо налагодження взаємодії з країнами Східного партнерства через «Рамкову програму співробітництва» (РПС). РПС імплементується РЄ у 2 стадії: 2015-2017 рр. та 2018-2020 рр. [16].

«Рамкова програма співробітництва» з Україною сприяє демократії, дотриманню законів з метою попередження та контролю корупції в Україні. Окремо Проект покликаний сприяти інституційній спроможності держави у боротьбі з корупцією відповідно до європейських стандартів з наданням цільової технічної допомоги. Очікувані результати Проекту та відповідна діяльність мають бути втілені завдяки співробітництву РЄ та ЄС з українською владою під час реалізації антикорупційних реформ. Партнерами Проекту і отримувачами коштів є: Міністерство юстиції України, Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Національне агентство з запобігання корупції, Парламентський комітет з запобігання та протидії корупції в Україні, представники правоохоронних органів, прокурорські служби, судова влада, а також громадянське суспільство та медіа. Підтримка Проекту також включає поради щодо законодавства і політичних питань, програми професійного розвитку потенціалу та різні види ініціатив технічної допомоги, покладаючись на міжнародну та регіональну експертизи.

Очікуваними результатами Проекту є:

- 1) Посилення відповідності антикорупційному законодавству:
  - підтримка включення та відповідності визнаним антикорупційним стандартам під час розробки законопроектів та зміцнення потенціалу в частині реформи судочинства;
  - підтримка рекомендацій GRECO (The Group of States against Corruption – «Група держав проти корупції» – орган Ради Європи

з антикорупційного моніторингу. З серпня 2010 р. всі члени РЄ є також членами GRECO, в тому числі і Україна) щодо повернення активів, хабарництва, впливу на торгівлю, фінансування політичних партій, імунітету та інкримінації.

2) Посилення потенціалу НАБУ:

– навчання правоохоронних органів, прокурорів, суддів для протидії економічним злочинам, відмиванню грошей, взаємній правовій допомозі та конфіскації;

– обмін практичним досвідом з представниками інших європейських та міжнародних антикорупційних правоохоронних органів;

– підтримка проведення оцінки ризиків;

– підтримка впровадження інструменту тестування;

– підтримка розвитку ІТ платформи для обміну і доступу до інформації та тренування тренерів.

3) Посилення інституційної спроможності для (відновлення/вилучення) управління активами:

– тренувати персонал;

– ділитися належною практикою;

– розвивати внутрішнє регулювання.

4) Підтримувати Національне агентство з питань запобігання корупції та посилювати заходи запобігання корупції:

– забезпечити методологію та підтримку галузевих оцінок ризиків;

– інформувати та підтримувати розвиток нової антикорупційної стратегії 2018 р.;

– застосовувати етичні/антикорупційні заходи на державній службі (по можливості залучаючи також регіональні та локальні рівні управління);

– підтримувати участь ЗМІ та громадянського суспільства в антикорупційній реформі та процесах моніторингу.

Висновки. В Україні громадянське суспільство не може повною мірою самостійно відігравати всі свої ролі. Одним з важливих завдань для громадянського суспільства є формування мережі та пошук союзників у секторах, які мають владу. Є випадки співпраці між владою та громадянським суспільством, але в переважній більшості

обіцянки представників влади залишилися невиконаними. Наразі в українському законодавстві існує багато прогалин, подекуди штучно створених представниками влади для зловживання владою, покривання корупції, обмеження ролі громадянського суспільства в контролі за діяльністю органів державної влади та згортання демократичних процесів у державі.

Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) визнає важливу роль громадянського суспільства в боротьбі з корупцією згідно зі статтею 13, закликаючи уряди збільшувати прозорість, покращувати доступ громадськості до інформації та сприяти її внеску у процес прийняття рішень владою. Управління ООН з наркотиків та насилля (UNODC) підтримує спроможність та залучення громадянського суспільства, особливо тих країн, що розвиваються, шляхом проведення тренінгів для ОГС щодо UNCAC та ознайомитись з її механізмами. UNODC також підтримує залучення ОГС до міжурядових нарад і надає їм необхідні інструменти для конструктивної роботи з владою та приватним сектором щодо реалізації Конвенції ООН проти корупції.

З метою сприяння Сталому розвитку, розвитку громадянського суспільства та становленню України як правової держави, нагальною необхідністю є налагодження конструктивного діалогу між владою та громадянським суспільством. Важливою особливістю цієї взаємодії є бажання з боку громадськості та сприяння з боку держави залученню громадян до участі в управлінні державними справами, надання їм можливості для вільного доступу до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності органів влади. Державне управління має ґрунтуватися на принципах верховенства права, рівності громадян перед законом, чесності та прозорості влади, а його пріоритетом має стати захист прав, свобод і законних інтересів громадян, національних інтересів України, одним з найважливіших серед яких є боротьба з такою потужною внутрішньою загрозою, як корупція в органах державної влади.

References

1. Goal 16: Promote just, peaceful and inclusive societies. (n.d.). www.un.org. Retrieved from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/peace-justice/>.
2. About the Sustainable Development Goals. (n.d.). www.un.org. Retrieved from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.
3. Tackling corruption ‘from the top down’ essential, declares UN chief, marking key global treaty. (n.d.). news.un.org. Retrieved from <https://news.un.org/en/story/2018/05/1010472>.
4. United Nations Convention against Corruption. (n.d.). www.unodc.org. <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>.
5. Signature and Ratification Status. (n.d.). www.unodc.org. Retrieved from <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>.
6. State of Implementation of the United Nations Convention against Corruption Criminalization, Law Enforcement and International Cooperation. (n.d.). www.unodc.org. Retrieved from https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/tools_and_publications/state_of_uncac_implementation.html.
7. Ukaz Prezidenta Ukrainy Pro stratehiyu staloho rozvytku «Ukrayina – 2020» : pryiniaty 12 sich. 2015 roku № 5/2015 [Decree of the President of Ukraine on the Strategy for Sustainable Development «Ukraine 2020» from January 12 2015, № 5/2015]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].
8. Reporting on progress. (n.d.). www.transparency.org. Retrieved from https://www.transparency.org/news/feature/civil_societys_crucial_role_in_achieving_the_sdgs.
9. New project launched with role for civil society. (n.d.). www.ebrd.com. Retrieved from <https://www.ebrd.com/news/2017/ebd-strengthens-public-procurement-in-ukraine.html>.
10. ProZorro is a hybrid electronic open source government e-procurement system created as the result of a partnership between business, government and the civil society. (n.d.). prozorro.gov.ua/en. Retrieved from <https://prozorro.gov.ua/en>

11. Zakon Ukrainy «Pro publichni zakupivli» : pryiniaty 1 kv. 2016 roku № 922-VIII [Law of Ukraine on Public Procurement from April 1 2016, № 922-VIII]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> [in Ukrainian].

12. Prozori zakupivli poza kontrolem. Zvit-2018. [Transparent purchases out of control. Report-2018]. (n.d.). antac.org.ua. Retrieved from <https://antac.org.ua/publications/poza-kontrolem-yak-vidmyvayut-miljony-na-shemah-pid-chas-tenderiv-ta-chomu-ne-pratsyuje-derzhadytsluzhba/> [in Ukrainian].

13. Corruption Perceptions Index 2017. (n.d.). www.transparency.org. Retrieved from https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017.

14. Doing Business 2018. Reforming to Create Jobs. October 31, 2017. www.doingbusiness.org. Retrieved from <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>.

15. Hunder A. Ukraine's anti-corruption progress: what do the results of the latest Corruption Perception Survey reveal? American Chamber of Commerce in Ukraine. Sunday, 11 March 2018. www.chamber.ua. Retrieved from <http://www.chamber.ua/en/Media/News/8389>.

16. Support package for Ukraine. (n.d.). ec.europa.eu. Retrieved from http://ec.europa.eu/archives/commission_2010-2014/president/news/archives/2014/03/pdf/20140306-ukraine-package_en.pdf.

Стаття надійшла до редакції: 10.07.2018 р.

freedoms and legitimate interests of citizens, national interests of Ukraine, one of the most important among which is the struggle with such a powerful internal threat as corruption in public administration.

Keywords: *sustainable development, corruption, government procurement, civil society, 'Programmatic Cooperation Framework', ProZorro.*

Received: 10.07.2018.

Відомості про авторів / **Information about the Authors**

Андріяш Вікторія Іванівна: Інститут державного управління, Чорноморський національний університет імені Петра Могили вул. 68 десантників 10, Миколаїв, 54003, Україна.

Victoria Andriyash: Institute of Public Administration Black Sea National University of Petro Mohyla: 68 Desantnykiv str. 10, Mykolaiv, 54003, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0001-5294-7456

E-mail: andriyash_v2017@ukr.net

Бондар Ганна Леонідівна: Чорноморський національний університет ім. Петра Могили: вул. 68 десантників 10, Миколаїв, 54003, Україна.

Ganna Bondar: Petro Mohyla Black Sea National University: 68 Desantnykiv str. 10, Mykolaiv, 54003, Ukraine.

ORCID.ORG/ 0000-0003-4112-263X

E-mail: gannabondar.ua@gmail.com